

N:o 41.

Ank. till Riksd. Kansli den 14 Mars 1876, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, angående afsöndring af jord från Kronan tillhöriga hemmanen Greby i Forss socken af Södermanlands län.

(I. A.)

Sedan Kongl. Maj:t och Kronan enligt köpebref den 30 November 1812 tillhandlat sig Carl Gustafs stads bruk och landtegendom, hade, enligt hvad af ofvanberörda, till Riksdagen den 31 Januari innevarande år aflåtna nådiga proposition (N:o 25) inhemtas, genom nådigt bref den 13 April 1813 blifvit föreskrifvet, att åkern och ängsmarken vid landtegendomen, som med bruksjorden och Greby afhysta skattehemman, två mantal, skulle utgöra något öfver 80 tunnland åker samt med hälften af Grebyhagen, omkring 97 tunnland ängsmark, borde på 30 år bortarrenderas, sedan likväl dessa egor liksom Eskilstuna kungsgårds blifvit skiftade i vissa lotter, hvilka, i anseende till den goda och väl häfdade jordens nära belägenhet till Eskilstuna stad, borde blifva mindre än de, hvaruti kungsgårdsegorna fördelades, eller tio till antalet, då hvarje lott komme att innehålla omkring 8 tunnland åker och 9 tunnland ängsmark. Efter det att, med tillämpning af berörda föreskrift, Kammar-kollegium genom kontrakt den 16 Augusti 1872 till fabrikören C. O. Öberg på 20 år, räknade från midfastan år 1874, utarrenderat den med litt. E. betecknade lotten af hemmanen Greby, hade egarne af den så kallade engelska filfabriken i Eskilstuna, bemålde Öberg och fabrikören L. A. Nilsson, hvilka drefvo fabriken under firma C. O. Öberg & Comp., i en till Kongl. Maj:t ingifven skrift i underdånighet anhållit att enär de måste för att kunna tillfredsställande betjena sina afnämare utvidga sin rörelse genom uppbyggande af nya och tidsenliga verkstadslokaler, men det område, sökandena från början haft att disponera för anläggandet af

fabriken, genom föregående tillbyggnader vore så strängt taget i anspråk, att plats för ytterligare byggnader derå ej funnes, samt angränsande gårdar ej utan allt för hög lösen stode att inköpa, Kongl. Maj:t måtte i nåder medgifva, att från ofvanberörda, af Öberg arrenderade lott af hemmanen Greby finge med eganderätt afsöndras en intill fabriken liggande gärdesbacke, uppgående, enligt en ansökningen bilagd, af kommissionslandtmätaren C. A. Åkerstein år 1874 upprättad karta med beskrifning, till en vidd af 10 kvadratref 19 kvadratstänger, att af sökandena efter godtfinnande användas vid uppförande af nya verkstadslokaler och arbetarebostäder. Öfver ansökningen hörde, hade kronofogden och häradsskrifvaren i orten förklarar sig anse den ifrågasatta afsöndringen kunna utan skada eller olägenhet för Kongl. Maj:t och Kronan ega rum, hvarjemte magistraten i Eskilstuna i underdånigt utlåtande tillstyrkt bifall till ansökningen. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Södermanlands län hade utlåtitt sig, att, ehuru här vore fråga om en ringa jordrymd af föga värde, ansåge likväl, med afseende å de flera liknande ansökningar, som bifall till den nu ifrågavarande kunde framkalla, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande sig böra tveka att till densamma tillstyrka bifall, helst sökandena grundat sin ansökan på den omständigheten, att enskilda tomter och gårdar för ifrågasatta ändamålet väl ej vore omöjliga att anskaffa, men att sådant medförde ökade utgifter; och det syntes Kongl. Maj:ts Befallningshafvande tvifvelaktigt, om det vore ett statsändamål att medla ett sådant förhållande af helt enskild beskaffenhet. Deremot hade Kammarkollegium, i afgifvet yttrande, erinrat, hurusom förut jordafsöndringar från Kronans egendomar för industriela ändamål egt rum, såsom exempel hvarpå Kollegium åberopat, huruledes Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 27 April 1860 i öfverensstämmelse med Rikets Ständers beslut tillåtitt Bruksegaren Th. Munktell att från Eskilstuna kungsladugård afsöndra ett tunnland 19 kappland till arbetarebostäder vid en mekanisk fabrik i Eskilstuna; och hade Kollegium för den skull i underdånighet hemställt att ifrågavarande jordrymd måtte på anförda villkor få från Greby hemman afsöndras. Slutligen hade Arméförvaltningen, i ärendet hörd, i underdånighet anmält, att, enligt lemnad uppgift af styresmannen vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori, den jordrymd, hvars afsöndring vore ifrågasatt icke begränsades af det område, hvilket för gevärsfaktoriets eget behof blifvit reserveradt, samt att den väckta frågan således icke berörde faktoriets intressen.

På grund af hvad sålunda i ärendet förekommit har Kongl. Maj:t nu föreslagit, att Riksdagen måtte för sin del medgifva, att ifrågavarande, å ofvan omförmälda af kommissionslandtmätaren Åkerstein upprättade karta utmärkta jordstykke till vidd af 10 kvadratref 19 kvadratstänger må få från hemmanen Greby för all tid afsöndras och åt Fabrikörerne C. O. Öberg och L. A. Nilsson upplåtas att af dem användas till byggnadsplatser för verk-

stadslokaler och arbetarebostäder vid deras filfabrik mot vilkor, att på sätt Kammarkollegium föreslagit, årlig afgäld, motsvarande afsöndringens andel i hemmanslottens nuvarande arrende och öfriga utskylder, af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länet i författningsenlig ordning bestämmas att af jordens innehafvare, så länge stamhemmanslotten är utarrenderad, till arrendatorn deraf och derefter till Statsverket erläggas.

Stats-Utskottet, till hvars behandling förevarande nådiga framställning blifvit remitterad, har, efter erhållen kännedom af de ärendet rörande handlingar tagit detsamma i öfvervägande; dervid Utskottet, som icke kunnat underlåta att hysa betänkligheter mot afhändandet af statens egendom för ändamål af helt enskild natur, i allt full ansett skäl icke förefinnas att afstå ifrågavarande jordområde till ett pris, som måste anses understiga dess verkliga värde, helst uppoffringar af förevarande beskaffenhet till den enskilda industriens befrämjande numera icke torde böra från statens sida ifrågakomma. På grund häraf har den årliga afgälden för omförmälda jordrymd synts Utskottet böra bestämmas i den ordning, som i Kongl. Förordningen den 14 April 1866, angående jords eller lägenhets afträdande för allmänt behof finnes föreskrifven, hvilken afgäld, i penningar bestämd, dock i intet fall torde böra understiga det belopp, som motsvarar afsöndringens andel i hemmanslottens nuvarande arrende och öfriga utskylder. Utskottet hemställer alltså,

att Riksdagen måtte för sin del medgifva, att ifrågavarande jordstykke till vidd af 10 kvadratref 19 kvadratstänger må från hemmanet Greby för alltid afsöndras och åt fabrikerne C. O. Öberg och L. A. Nilsson upplåtas att af dem användas till byggnadsplatser för verkstadslokaler och arbetarebostäder vid deras filfabrik mot vilkor att årlig afgäld härför i penningar, ej understigande afsöndringens andel i hemmanslottens nuvarande arrende och öfriga utskylder, bestämmas i den ordning, Kongl. Förordningen den 14 April 1866, angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof föreskrifver, samt att denna afgäld af jordens innehafvare erläggas, så länge stamhemmanslotten är utarrenderad, till arrendatorn deraf och sedan till statsverket.

Stockholm den 14 Mars 1876.

På Stats-Utskottets vägnar:

CARL EKMAN.

Reservation:

af Herrar *F. Hederstjerna*, *R. Montgomery Cederhjelm* och Grefve *G. Sparre*, hvilka ville tillstyrka bifall till hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende föreslagit.

N:o 42.

Ank. till Riksd. Kansli den 14 Mars 1876, kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning af väckt motion om eftergift af Kronans rätt till dana-arf efter aflidne smeden Carl Malmberg vid Eriksdal.

(I. A.)

Uti en inom Riksdagens Andra Kammare väckt motion (N:o 62), som blifvit till Stats-Utskottet remitterad, har Herr *Ola Andersson* föreslagit, att Riksdagen måtte åt enkan Gertrud Andersdotter Malmberg i Kabbarp af Tottarps socken i Malmöhus län bevilja utbekommande af danaarf efter aflidne mannen, smeden Carl Malmberg vid Eriksdal med 48 kronor 50 öre.

Af motionen och de dervid fogade handlingar inhemtas hufvudsakligen, att smeden Carl Malmberg i Hvitebäck vid Eriksdal inom Färs härad af Malmöhus län aflidit den 9 November 1869, efterlemnande enkan Gertrud Andersdotter i torftiga omständigheter men inga kända arfvingar, samt att bouppteckning hållits den 11 December samma år, dervid behållningen upptagits till 127 kronor 55 öre. Genom Färs häradsrätts utslag den 7 Juni 1875 hade, på yrkande af Advokatfiskalen i Kammarkollegium, den af häradsrätten förordnade godemannen, blifvit ålagdt till kronans ombudsman i orten redovisa medlen såsom dana-arf, och hade den kronan tillkommande andel i berörda qvarlåtenskap utbetalts med 48 kronor 50 öre enligt vederbörligt qvitto.